

Serfőző Simon

Hallomások

Pócs Évának, Zagyarékas hitvilágaszerzőjének

Többé ne ijesztgessen

Éjszaka zúgott.
Kéménylyukak bújtak be a házakba,
furakodtak a vályogfalban.
Hajtotta hullámaint a víz.
Szél lobogott,
felsodorva egy fára,
gazdátlan esernyőt forgatott a gáton,
ami aztán, mint valami fekete lélek,
csüngött a legfelső ágon.

Három kazal eltűnt,
s egy asszony is
a fergeteg időben,
repedő vaksötétben.
A nyitva maradt kapu
magától nyílt-csukódott,
napokig nyikorgott,
mintha jajgatott volna.
Egy lépés nem sok,
annyi se mert belépni rajta.

Hogyisne!
Hogy valakit a kút gémje elkapjon,
s belerántson a mélybe?

Az esernyőnek kellett
leesnie a fáról,
hogy az ablak újra bazsalyogjon,
szaladjon a por,
mint az egér.
Megkerüljön, aki eltűnt.
Ne ijesztgessen többé
senkit a kútgém.

Azt látják

Kakas kukorékol.
Csakis az öreg tyúkpásztor lehet.
Más ilyentájt, éjfélkor,
kakas képében
fel nem szállna a kerítésre.

Ám hajnalban az ajtóból
többen is látják:
ballag a rongyos ólak megett.
S mintha a felesége lenne,
halad mellette a gacsos gereblye.

Mennek felgyűjteni petrencékbe
a partoldalt, a fél mezőt.
Pedig dehogy mennek ők!
Hisz mások azt észlelik:
otthon neszeznek a ház előtt.

De azt is csak képzelik!
A gereblye tejfogait rég elhullajtva,
kint szundít az árokban.
Borszagtól bűzlő gazdája meg
hajnal óta mellette horkol.
Feje alja vakondtúrás,
takarónak fa árnyékol.

Hiába kutatják

Attól lehet félni,
kicsap a Zagyva,
át a gáton
beloccsan az udvarokba,
bemegy az ólba,
nagyházba,
s onnan az asztallal jön ki,
az ágygal.

Hogyne már!
Mostanában csak azt hallani:
a víziborjú éjszakánként
a falu alatt úszkál.
A nádasban csapkodja a vizet.
Mozog tőle végig a part,
mintha sátán kúszna
a föld alatt.

Agyon kellene csapni!
Ám hiába kutatják az ásók,
keresik nappal is,
behúzódik a padlatokba.
Olyankor nem fröcsköl át a gáttetőn,
a buborékokat eregeti.

Majd az egyik kapa lemegy érte!
De épp csak ledugja fejét,
el is merül a vízben.
Azóta se látták kapálni!

A hullámok mernek csak fürödni.
Azok lubickolnak,
ahogy én szoktam volt
régén a kerítés tövénél,
otthon a porban.

Hiába kapálja

Szeret rémeket látni,
mondják rá.
De majd megtudnák,
ha éjfélkor a kangyiajtóból
tüzes korom morogna rájuk,
s torkukba,
mint az övébe, sütőlapát
nyomkodná nyelét,
éjszakára hiába teszi ki mindig
jó hátra, a kerítés mellé.

Az embere közben
mind a két fülére alszik.
S képes felkölteni,
mert máskor meg arra riad,
a padláson mozog valaki.

Az mozog ott!
Az esze – nem valaki.
Csak szeretné ráfogni.

Más az ő baja.
De azt nem mondja.
Öregapját, mint a kutyát,
kapartatta el.
Sokan meg is esküdtek rá,
a föld alól szégyenében
őt hallották akkor vonítani
egész álló éjjel.

Pedig házat hagyott rá,
földet, fel is szántva.
Ami azóta se terem hasznót,
csak a gazt.
Hiába kapálja.

Kísértetként

Híre kelt
az utca sánta öregasszonya
négykézláb mászkál
a konyha-sarokban reggelente.
Fésülködés közben
elhullott hajszálait
csipegeti össze.

Meg is mondta:
ha meg találna halni,
ő éjszakánként nem járkal vissza,
hogy ami földre került,
akkor gyűjtögesse, dobja a tűzbe.
Különben rontás szállna a házra,
szidnák majd a túlvilágon is.
Neki elég volt az ura átkát hallgatnia.

Azóta borbély nincs a faluban,
az ollóját is elvitte.
Mennyi hajat levágott:
újoncokét, szőrmókokét,
dabból növesztett sok loboncot,
s mind söpörte a szemétdombra!

Megfogadta,
azt a sokat össze nem szedi!
A szél ki tudja
hová el nem hordta!
Kísértetként keresgélje majd
szálanként a kertek alatt,
a fél határban?
Mindenfelé szétszóródva,
éjszaka,
a sötétben ki látja?

Gólya szállt

Anyám még látott
visszajáró lelket.
Biztosan az volt,
mert először a kazlak közt
suhant el,
majd az eresz mellett.
Be is kiáltott az ajtón,
hogy a piszkavas
még másnap se mert
előbújni a tűzhely alól,
úgy megijedt.

Angyalt is észrevett egy éjjel
pendelben repülni.
Mit keresett a holdvilágnál,
ki tudja.
Talán eltévedhetett,
hisz azóta se látta,
hiába kémlelte sokszor az eget.

Csak gólya szállt
egyszer-egyszer felénk.
Ő kisbabát is látott nála,
nem úgy mint én.
Mégis engem
kiabáltatott utána:
hozzon egyet nekünk is.
Jó messzire eljárhatott érte,
mert hozza azóta is.

Mint a semmit

A csend tocsogóin át,
lélekszakadva
a szélbuckákban,
szaladtam kipróbálni,
amit valakitől
fél füllel hallottam.

Szalmaszál kell csak,
s titokban ledugni a földbe,
ól tövébe.
Reggelre gyökeret ereszt,
kalászt is vet,
lesz kenyér, ne féljünk,
ki nem lehet húzni onnan!

Mint a semmit,
másnapra a szél kifújta.
Locsolgatnom kellett volna?
Mit szól akkor anyám?
Apámról nem is szólva?

Azt se hitték el,
kötelet hajítok át a magasságon,
s a Napig felmászok rajta.
Csak aztán a kazal végi
akácfát választottam,
ha tüskés volt is.
Azon már a kéményen túli
messzeségbe feljutottam,
ha nem is az égig.

Fecske Csaba

Nyári hOld

A nyári hold megcsókolt
a kertben egy rózsát.
Talán csak álom volt,
nem is valóság.

Nyárvég

Feljön az esteli csillag
Göndöri nyáj hazaballag
Hüppöget méla kolompja
Hold süt az árva toronyra

Földrezuhanak az árnyak
Roppan a csontja a nyárnak
A hegyek híg ködöt isznak
Kérődznek és elalusznak

Lázasan

Alkony ül az ormokon,
köd-szakállú bérceken –
Láztól forró homlokom
illesd hús kezeddél!

Mint öröm a gondokon,
hold süt át a lombokon.
Ó, lidérces éjjelen
fogd kezem, ne menj el!

Fényből képet szó szemem,
csillag tükre ablakom.
Elsuhan egy árny, vakon –
Messze még a reggel.

Csönd szuszog és szél oson
messzi büszke bérceken –
Átizzadt a vánkosom –
Illess hús kezeddél!

Hold borzong

Rőt lombú erdőszél,
tört ággal zörgő szél.

Lúdbőrző tó tükrén
hold borzong, csillagfény.

Templom néz dombon túl,
tornyából hang csordul.

Minden tűz ellobban,
bújj hozzám álmomban!

Csillag tüze gyúl

Kéklő hegyeken
ül a hold,
nagy a csönd.
Csillag halovány
tüze gyúl
odafönt.

Sziklán, köveken
csobogó
piciny ér,
tenger hívogat:
te talán
odaérsz.

Nyári ének

Bőröm óv csak, nincsen vértem.
Picinyke méh, jaj, ne szúrj meg!
Ne miattam, halj meg értem.
Mi miért van, én nem értem.

Erdők, mezők hívnak engem.
Megigéz a virágillat.
Öröm, szépség minket illet.
Jó, hogy itt vagy most mellettem.

Távol aranyboglyák égnek.
Mit súghat a föld az égnek?
Gyalogút fut át a réten,
Fű zizzen a csönd szívében.

Sebestény-Jáger Orsolya

Mi Atyánk...

(Mt 6,5-13)

Úgy éltünk Körötted, mint megfáradt vándorok,
s mint vízen a fény, ha térdre hull,
végighullámzott szívünkön a csend,
az áldott, a szent, szavadra válaszul.

Soha senki nem beszélt még így,
s mi gyermekké lettünk, hogy titkaid fonalát
felfűzzük hitünk védtelen ágára,
mint levelük ölelik a vénséges olajfák.

Majd ránk borult az alkony, felfénylett az ég.
Te álltál a hegyen, mint örök jelenés.
Fölénk magasodtál, kitágult a tér,
csak tágult időtlen, mint végtelen szívverés,

mi tudtuk, hogy igaz e múlhatatlan perc,
és hittük, hogy valóság vár majd odaát,
mert Isten hajolt le Benned a szívünkig,
s Te elmondtad értünk a legszebbik imát.

A Gecsemáné kertben

(IK 22,39-46)

Nehéz árnyakat hint szét az éj.
Forró a csönd – e fülledt földi katlan.
Settenkedő lábak surranó neszét
hordja a szél lankadatlan.

Vihar előtti csönd honol.
Nézd – mind szendereg már körötte.
Csak Ő virraszt, magánya égig ér:
az emberré lett Isten Szülöttje.

Hol vagytok mind, hogy kezet nyújtsatok?
Homlokát törölve, szóaljatok hát,
egy szót, egyetlen szót csak.
Senki sincs – csak Ő virraszt és a fák.

Súlyos esztendők terheit ha hordod,
szavát a szívedben messze vidd:
és lásd meg Őt – ott a fák alatt –
hogy éberem őrizhesd testvéreid.

Pilátus

(Jn 19,5)

Bár nem akartam írni róla,
mégis vissza-visszatért.
Reznált arcára vetült száz oszlop árnya,
s úgy vették körül a szürke kőfalak,
mint évezredes olajfák a néma Hold alatt.
Benne virraszt már a vigasztalanok magánya.

Kezében számalmas törvény – a legfőbb Törvény „fölött”.
Rég bezárt körök rovását futja egyre. Rőt csöndje örök,
mint ladik sem fut soha folyón fel a hegyre.
Kitaszított árva, nem tűrik őt a fényes holnapok,
nevét a Könyvben mégis örökre őrzik a lapok.

Csak nézné Őt - de szava már nincsen,
nézné Őt megszépült szemekkel:
Ecce Homo – Íme az Ember
Ecce Deus – Íme az Isten.

Húsvét után – A halászok

(Jn 21,1-14)

Hálójuk fakó résein át
a víz monoton dobog,
nehéz karokkal ismételik
a fáradt mozdulatot:

Kivetik, s bevonják újra,
görnyed a test és zsibbad a láb.
Látom a réseken át a semmit:
csak a vizet sodorja tovább.

A kelő nap fényében végül
a csend térdre ereszkedik,
Ő hosszan nézi a partról
eltévedt halászeit,

kik csak ködöt kergethettek
a kéretlen éjszakán, most
„Vessétek ki a hálót
a csónak jobb oldalán.”

Hát legyen úgy, ahogy kéri,
bár küzdöttek egész éjjel.
S az Úr megtölti szívüket
jelenlétével.

Április

Roskatag felhők tornácán a Nap átszűri fényét.
Álmos a délután.
Megrostált hittel lettem zarándok vándor-utamon
az örök Golgotán.
Csak ülök a járdán, a járdaszegélyen. Mezítláb-hittel,
akár egy kisgyerek,
s fenn az égbolt már egészen mélykék.
Aznap virágosó hullott a háztetőnk felett.

Antal Attila

Indián civilizációk emlékműve

Az ember nem járta
vadon párákódén
mementóként sejlik át a
szivárvány
beszakadt kupolája

A szerelmében csalódott Próteusz

Lestelek bújva csigaházban
álltam kéregben zöldes árnyban
tollam borzolta égi áram
jövőből múltból visszavágytam

voltam a minden és a semmi
lettem érted a valamennyi
Holdfi ki úrnőjét kerengi
harmatfény szádon leheletnyi

házamat kútba pöccintetted
hagytál kéregben állni veszteg
röptöm csak a magasnak tetszett
hozzád-tértem észre se vetted

átnéztél rajtam bármi voltam
kerengve hiába hódoltam
fényem-fényezte ajkad szótlán
vers neked? vedd úgy én se szóltam!

Konczek József
a vagonok

egy újabb szabad ötletek jegyzéke: irodalmi vita kínjai

józsef attila szekfűsiromként feshő ujjait őrzí, ápolja ma is egy angyal
józsef attila szekfűsirom ujjai ereklye, mint a szent istváni jobb

olyanok, mint a forgácsok a krisztusi keresztről -

balatonszárszó

úgy történt, hogy délután a gépkocsival érkezett barátok
visszaindultak szárszóról budapestre,

s azt mondták neki, attila,
sajnos nem jut hely neked az autóban -

aztán...üldögélt a konyhában,
ahol a nővére a gyerekeket fürdette lavórban,
s elfojtotta torkában a görcsöt,
ami érez, amióta él.

hirtelen felugrott
cigarettaért megyek, szólt vissza az ajtóból

a vasútállomáson éppen beállt a tehervonat,
attila át akart bújni a vagon alatt,
s mire észrevette volna, hogy a szerelvény megindult,
lecsonkolta kezét az acélkerék,
és a horog, a lelógó láncok
vonszolták testét az olajos talpfák során -

szokolya
darazsak tomboltak a vadkörte-roncsokon,
ott futottunk le az állomáshoz,
este, bámulni a tolatást
a kőfalhoz leguggolva az elgördülő
vagy vissza felé haladó nagy batárokat

szállítottak néha embereket is,
nyitott platókon katonákat feltűzött szuronnal,
vászonnal letakart ágyúkat,
egyszer egy atilla-dolmányos huszár
állt a szénatömbök mellett, nyugtatgatta a lovát

szállítottak olyan embereket is, akikhez szintén nem volt kalauz,
ezek zárt vagonok, rácsos kicsi ablakokkal,
hogy kinézhesse az utasok, "kukucs, gyerekek"
de nem integettek vissza, szomorúak voltak,
pedig nem esett be rájuk az eső

ugyanilyen szerelvényeken
jöttek zsákos emberek, a lábukat lógatták,
volt, aki keresztbe feküdt a gerincen,

máskor meg a mi férjaink raktak meg néhány vagonot fával
s vitték élelmiszerre cserélni

szentendre

van egy harci mozdulat – a mellen összefont
két kar kilendül, széjjelcsap kétfelé,
így üti le azt a kezét, amelyik a vállat megérintené,

ez szentendrén jut eszembe nyáron,

elnéztem máskor az agyag- meg az ólomkatonákat,
két fehér sáv fut a válluktól derékig, mellükön keresztben,
második frigyes porosz gránátosai viseltek ilyent

az egyiptomi fáraók a hatalmi jelvényeket, horog és korbács –

figyeljétek meg a mozdulatokat,
a tenyér, a tenyerek élét, a mozdulatot,
amikor egy kéz rá akar kulcsolódni az arccal feléje álló
másik ember vállára, lányéra, férfiéra

harc az ölelés is
kapaszkodni a másikba, valakibe, valamibe, ágba, földbe, vasba, sínbe,

jegyezzétek meg a vérző virágokat

jegyezzétek meg a roncsokat, a csontokat,

jegyezzétek meg a csókokat

B. Tóth Klára

Actio cordis

né-
ha
ki kell
gombolni a
nagykabátot a szvet-
tert lehúzni a cipzárt a pólót
felhasítani a bőrt a szövetet szétfejte-
ni az izomrostokat feltépni
a mellkast szegy-
csontról a
bordákat
az-
tán
kiemelni
tálcára tenni
gondosan kisöpörni
a pitvart a kamrákat ne
maradjon benne semmi jól járja át a
huzat aztán visszagyömöszölni
odavarnni felhúzni begom-
bolni kis gyakorlással
kialakulhat
a napi
rutin.

Egy alexandriai pálmaligethez

Pálmák boltíve szent liget eleven oszlopcsarnoka – levélrácsod megrostálja az eget

Zöld	lombod	várgó	hajtok
sávjaid	azúrba	sugara-	magam
kimet-	ájult	ikat a	is hogy
szett	felhőket	datolya-	méltó
rései	legyez	mezőbe	őrzője
között	fény-	beállok	legyek
földre	ujjaid	hát osz-	a leké-
lopóz	bele-	lopaid	redzke-
nak a	szövik	közé	dó vég-
kékek	átszi-	levelet	telennek

Oláh András

jövendölés túlpartról*

szent csermelyek partjain
rózsabokrok éjiben
vágytam hús sírhalomban
aludni csendes éjemet
míg törvényem élt vígan laktam ott
hol vadon árnyak alatt barnán viszi habjait a Túr
de elfolytak dalaim miként elfolyt a vér
más arcot öltött mára e föld kies határa
más faj állott a kihunyt helyére
más szózat és más keblű nép
mely veszteni és túrni tanul
hamvainkon is átok ül
s a vad csoport mely dühödve támad
korcs mint anyja vére:
eladná múltját el himnuszát
vélük kóros homály kél a nyugat boltozatján
és vad ború sötétlik
s csak kint hoznak szívégetőt
szánjad ó sors szenvedő hazámat
a dicső nép többé nincs jelen
mérég ömlik mély sebére
a büszke márványon kihál a csudált név
gaz lepi a sírt és szívborzasztó kétes messzeség

* Kölcsey Ferenc sorainak felhasználásával

takarásban

fénytelen hold... üres padok...
kilöttyent bor az abroszon
– melletted magányos vagyok:
közénk orgyilkos szél oson

sörösdobozt gurít a szél
nézel reám miként a vak
virág a szív – de ha elmegy
vajon fölkél-e még a nap...

kifosztva

az idő gyorsan temet
nincs hát ami marasztaljon
a nap barnította dísztelen faasztalra karcolt
jeleket már senki sem érti meg
a tőkén rothadó vak szőlőszemek
idegen lépcsők torkában magaslanak
feladjuk az utolsó fedezéket is
átírt szerepek átírt történetek hűvöse altat
s ahol az utolsó szó összeesett
csupa üszök marad az alkonyat
magamra zárom hát a csöndet
és visszatemetkezem gyermekkorom
néma zsákutcáiba

Farkas Gábor

Az ösztön anatómiája

*„Es oz gyimilsnek uly keserüü volá vize,
hugy turkukat mígé szokosztya vola.”*

(Halotti beszéd és könyörgés)

I.

otthona a térnek
otthona az ablaknak
terelő térnek
otthona a szűkölködő
gyámoltalan reménynek

II.

amikor nem csak a szavak
túl a látvány halmazkörén
elhagyva azt hogy te meg én
amikor nem az akarat

és nem indok a körülmény
nem takar mindent a helyzet
mint részletek az egészet
az érintés legelején

nem lehet egyszerre szent és
profán az eszme vagy érzés
sem parancsra élettelen

a reális forma és hő
sem halott az ami élő
mert a hit nem csak értelem

III.

a vér az egymást karoló
kőnehéz deszkákon
embersors

tér és idő metszetébe
vetettség
táguló univerzuma

Szekeres Mária

Ahogy...

Ahogy a kéz mozdul betűk sorára,
tisztul a tekintet, s feltámad
magam bálványa is. Hiába most
ez a tiszta óra, zárva a mélység mutatója,
s a lélek egyre ing, egyre ing...kopár a perc,
csak kint a sűrű éj szivárog, időt mér megint.
Arcom ráncain lehullott évek: tudnám, de nincs
ajtaja a múltnak, emlékek hozzám gyéren simulnak,
csak arcom, testem a tanú, hogy földhöz rögzött
időm lejár. Ahogy a lélek indul új utat keresni
ezen az éjszakán, reményeit imába rejti,
s fellibben a kopár perc fölött a Főnix madár.

...míg fényedbe nem emeled...

Az ég sötét, esti fények családmeleget
árasztanak. Béke Arcod bennem újra,
elvesztettelek, hittem magamba zárva,
sötétség szorításában, abban a vadonban.
Mi lakik bennünk, Uram, miféle szellem,
magasra törő sötét hatalom? Bennünk
lakik, vagy kívülről varázsába taszít erővel,
hogy meg nem áll a lélek, míg kifulladásra
fényedbe nem emeled?

Fazekas József

Őrzöm

Szavaitokat úgy őrzöm meg
ahogyan kimondtátok
nem mérem mivé olvad a jó
miért dagad az átok

elég ha lelkemet szálkázom
ti úgy is találtok gerendát
őrzöm mi megmaradt
magamban Istent Hazát.

Szivárvány

Szivárványról szeretnék írni
napfényről eső után
arról hogy visszaköszöntél
a délutáni nyüzsgő utcán
megállni a parkban
egy megkopott pad előtt
megköszönni
a kinyújtott kezét
a papírzsebkendőt
írni arról
ma most mindnyájan
boldogok vagyunk
a feléledt lepkerajban
totyogó galambok
fújják daluk
arról hogy ma ünnep van
vigadalom
átért a jókedv
az egész véroson
arról hogy
égre nyújtott kézzel
vár rád és rám
szemeinkben ott ragyog

a szivárvány.

Ki rakja össze?

Valami mindig eltörik
szilánk lesz
kacat
fénye kialszik
semmire sem jó
s mi maradt
egy nap
átszüremlő fénnel
egy fűrt szőlő
a vén tőke
barna vállán
amit nem rejtett el
az idő
csak az tartozik hozzám
valami mindig eltörik
egyetlen szó
a számban
egy mosoly a trolin
két megálló közt
a világmagányban

ki rakja össze ?

Galamb a háztetőn

Galamb a háztetőn
már békesség kéne
tollait borzolja
hogy lenéz a földre.

Indiánének

I.

Voltunk
 nappal éggel földdel vízzel
 állataink kezessé lettek
 erdeink beszéltek hozzánk
 és titkos ösvényeket tereltek
 lábunk alá
 a sziklák csúcsairól
 istenek vigyáztak le ránk
 a közel s a messzeség
 adta-vette időnk
 jövőt ültettek a legendák
 hírnökeink szeméből
 és szabadon szárnyalt lelkünk
 a csillagokba
 Fekete bölény Sólyomszem
 ébredjetek hogy létezzem !

II.

Vagyunk
 szabdalt nappal alig földdel
 állatainkat mutogatják
 a városok szigetein
 körbe bőgi a csődület
 titkos ösvényinken
 millió jármű vigyorog
 gőzűktől isteneink is elalélnak
 és egy nagy könyvet teleírnak
 mindenfélével
 hogy szabadok vagyunk
 ott és akkor és úgy
 ahogyan nem kéne hogy legyen
 Fekete bölény Sólyomszem
 ébredjetek hogy létezzem

újra!

Kiskapu

A legnagyobb kapu
 a kiskapu
 úgy tárul
 fönnakadjon a juh
 kulcsa az érdek
 a cimboraság
 fűtül mindenre
 ilyen a világ
 akinek tárul
 útja egyenes
 bégecs csak juhnyáj
 zörgess zörgess
 a legnagyobb kapu
 a kiskapu
 veled vagyok én is
 a juh
 keresem fönn
 keresem lenn
 okosak áltatnak
 majd meglelem.

Mecser Szilvia

A folyó

Beszótték ereim e kéklő földet,
A járdát, utat, pesti létet,
Nem tudják az utcán a népek:
lelkem a folyó, mit Dunának néznek.

A nincstelen

Nincs szavam. Nincs hitem. Nincs reményem.
Nincstelen tagadás – ennyi a lényem.
A szeretet – utolsó falat kenyerem.
Nincs se szám, se kezem, hogy megegyem.

Ancsi örök

Kezében énekel a gitár,
a húrok ismerik már az ujját.
Hosszú haja hátához simul,
patak fénylik így hegyoldalon.
Szemüvege játszón félig karolja füleit,
nem tudja még, szerelmes-e vagy csak szereti.
Virágok nyílnak pulóveréből,
teste melegének puha földjéből.
Figyelmes papucsá lábfejét öleli,
várja, hogy súlyát rá merje bízni.
A tükör magába rejti mását,
mint szív szívnek dobogását:
Nem akarja feledni.
Nem akarom feledni.

Aranycipő

A buszmegállóban mint egy hegyi bükkfa magasodott alakja. Messzire nézett az elsuhanó autók fölött. Gondolatai sok kanyarral távolabb járhattak, mint ameddig tekintete elért. Csodáltam, ahogy túl lát a lombokon, házakon, autókon. Mégis sajnáltam. Túlságosan kitartóan bámulta az elérhetetlent, nem vette észre, míg ott állt, hogy lábára borul a napfény, s aranycipővé varázsolja lábbelijét.

Őszi hóvirágok

A hidegből szökkentek föl a buszra, és zuttyantak le egymás mellé. A hirtelen fagyos, szeles időben mindketten kapucnis télikabátot viseltek, a lány még egy sálát is a fejére csavart. Halkan beszélgettek, érezték egymást, az önfeledtséget, hogy együtt lehetnek. Még azt is érezték, tüzesen, forrón, ha a vastag kabáton keresztül megcsókolta a lány vállát a fiú. Mikor már jónéhány megállóval előrébb jártak, a fiú a lány vállára hajtotta a fejét, a lány pedig finoman a fiú fejének. Így suhantak az éjszakában. Aztán eszébe jutott valami a fiúnak, fölemelte fejét, közben a lány csókot lehelt a homlokára. Olyan ártatlanok voltak, mint az első hóvirág, melyet a késő ősz hozott. Gyermekes és felnőttes egyben, kissé angyalok is. Ebben a pillanatban, együtt, mintha még világítottak is volna.

A lélek

Egyenletes mozdulatokkal, nyugodt lélegzéssel teregetett. Egy póló, egy blúz, zoknik, fehérneműk, nadrágok gyűltek sorra. Egyszerre pillantása az utolsó blúzra esett, melyet éppen elengedett, ahogy kiegyenesedett a szárítóra akasztott vállfán. Talán nem is blúz volt, áttetszően lebegett. Most vette csak észre, hogy szakadások vannak rajta, hogy esése, hullámozása a szellőben szinte élő, de árva, félszeg, törött. Hirtelen ürességet érzett, percek teltek el, míg rájött – a lelkét tette ki szárítani.

Találkozás az angyallal

Télidőben, ünnepek között, rövid útra indult otthonából. A nap fénylett, a hó ragyogott, az emberek köztes időben a nem hétköznapi hétköznapiaknak különös színeitől kissé szédelegve jártak a világban. Így szédelgett ő is, buszra szállt, majd le onnan, emberek között szállingózva az utcán, betért egy kisebb könyvtárba, olvasott, könyveket kölcsönzött, és elindult ugyanazon az úton vissza. Mikor hazaért, kipakolta a könyveket, olvasott, közben lelkében csodálkozás nyílt: szívében egy fényes angyal emléke volt, kivel rövid útján találkozott, s kit elméjébe visszaidézni, formába önteni sehogy sem tudott.

Papírsárkány

Az eget szeretném szántani, a széllel játszani. Szeretném, hogy ha lehullok, odaszaladj hozzám, hogy elengedj magasra szárnyalni, és húzz vissza magadhoz. Hogy ha nincs szél, leülj mellém a fűbe, halljam a hangod. Hogy ha kifakulok, újra kiszínezhess, hogy ha elszakadok, megragaszthass, megjavíthass, és újra fölengedj a magasba.

Németh István Péter

Picinke dalok az Árva-kalendárkából

(szüleim emlékének)

XIII.

Az első tenger az Ádria
Volt, mely elébem ködlött.
Másodikként adatott látni csak
Szememnek Delfi alatt
A Korinthoszi öblöt.
Majd körém gyűltek balatoni halak.
Végül visszajutottam ide. Az origó:
Régi malomnál a tapolcai tó.

XIV.

Születtem
1960-ban.
Tehát: fogantam
'59-ben
Június hóba'
Nem is értek véget
Nékem azóta
Az ötvenes évek.

XV.

Magadat emígy bátorítsad:
A nagy bánatot is csak
Munkáld szépséggé! Közben
Őrizd jól védtelenséged!
Ne félj, nem sebződik,
Majd így marad időtlen
Időkgig
Meg belőled az ének.

XVI.

Ha fügebokor
Lehetnék, be sem
Várnám, míg
Jézus ideér.
Máris elébe
Gurulnék sebesen
Akárha csak
Ördögszekér.

XVII.

Földből a férgék
Tanítottak félni,
S égből faragtak
Szelek szekercei.
Vihar vagy fűrész
Döntsön bár a dombon,
Egy gyermek is jó, és
Majd megismíttja lombom.

XVIII.

Lassan lett alvadt-fekete
Dárdaütötte piros sebe
Hogy osztoztam oldalán
Kereszt-kínban horizont fölött –
Legutolsó embere.
Csak nézett, nézett vissza rám
Szeliden, míg vesztével az örök
Életbe elsőként nem rántott.

ott

XIX.

Este szobámban gyertyát gyújtottam
Az asztalon. Ágyamba mentem, honnan
Majd tűnődök emléken, lángon,
Míg csak mind hunyorogva látom.
Jó szögben állhatott párna, mécs.
Volt már egy könnycsepp is biztosan... És
Csak azt tudom, hogy azon át
Néztem egyre apám-anyám hologramját.

XX.

Távolodsz. barna cipőd kopog.
Kopogása vadgesztenyék
Kopogása. Ó, hagyd ezt még –
Apámék sírjától hogy az út veled
Hadd lejtessen hosszán. És mint
Két békétlen felekezet
Temploma, megint
Összehirangozzanak szíveink.

XXI.

Bár üznenek, se szaladsz,
Emígy vigasztald magad:
Gyöngyösödik az agancs,
Fiam, amíg vénül a vad.
Hullhat könnyre a könnyed;
Minden betű oly parányi
Lett? Ám közelebb jönnek,
Lásd, mind a túlpart fáit.

XXII.

Apám és anyám novemberi
Sírján a hantokat egyengeti
Kezem. A dédszülék sárgult csontjai
Ilyenkor fordulnak néha ki
A fényre. Dermedt katicától fogat,
Bordát visszaszimítok. S nem fojtogat
Semmi rossz érzés. Már biztosan lett
Ujjamon szüleimből egy kvantumpetty.

XXIII.

Bekötözted kezem, mikor a
Karácsonyfa ezüst gömbdiszét
(Első zenémért) a zongora
Billentyűzetén vertem szét...
Rémült Gáspár, Menyhért s Boldizsár.
Fogatlan Diótörőd vedd, Te
Anyám, most is öledbe.
Mert mindig győz az Egér- király.

XXIV.

Árnyam barlang falára
Vetült. Gyermeteg ábra.
Hosszan sírtam érte, akárha
öreg
Hallgatag cseppkövek.
S most vakon, labirintokon át
Denevérmód cikázva
föltre
Sejdtí szíveim röpte
A fény bensőbb otthonát.

XXV.

(P.s.: Goethe kis éji dala)
*Csönd van a csúcsokon,
Nincs nesz.
Lombon, még átóson,
Lengedez
Esti fuvallat. S
Fészken máris elült a madár.
Hamarost, csak várj,
Te is alhatsz.*

Kerék Imre

Népdal-parafrazis

Ha szeretnél engem,
nem törödnék mással,
a füvellő földet
gyalog járnám által.

Míg csizmám nyomokban
szerte ragyogtatnám,
aranyért, gyémántért
szerelmed nem adnám.

Diófa áll párban
miden ablak előtt,
enyém előtt csak egy árva
krisztustövisfa nőtt.
Ha letörném gallyát,
bevérézném ujjam,
hogyan is kötöznéd be, Kedves,
a Nagy Hegyen túlban?

Vadrózsák elvirítnak

Vadrózsák elvirítnak,
alásülyed a Nap már.
Sárga tökök beértek,
tarlott tengeriszárak
állnak kúpokba rakva
vadak búvóhelyéül.
A Hold nagy ezüstérme
haloványan dereng fönt.
Nyugodni tér a vércse.
A fűre harmat hullong,
egy pacsirta alatt száll.
Színaranyból-szótt inge
libben, lobog az ősznek;
a sűrű ciheresben
szarvasok öklelőznek.
Dér. Must. – Október ez már.

Mintha emelne, vinne

A tarlót őszevi pára lepi.
Gyászfekete varjak szűrcsuhás
özöne hullámozva rebben.
Arany évszakunk véget ért. Ne bánd!
Miért pereg novemberi
zúzvara a szemedben?
Mintha két más-más
bolygóról idetévedt
idegen, kémlelően
nézzük egymást,
s hallgatagon,
mintha szótlanságra ítélve. –
De ne félj, tavasz jön a télre,
virágos ággal, fésző tulipánttal
május köszönt ránk:
sugaras előleg a nyárból.
Majd csengős kiscsikó ficáncol,
a kutya friss füvet harapdál.
Véneket, ifjakat, minden élőt
erőre, kedvre derít a Nap már.
S vasárnapok virradtán
öltözünk fehér ingbe,
s mintha hősín kócsagok szárnya
emelne, vinne
rózsafelhők felé közelítve,
föl, föl, a gyöngykék magasságba!

Csontos Márta

Delila átváltozásai

Mit akartál elérni, te asszony-állat,
Sámson ellenében bajkeverő némbor,
nem léptél ki a körből egyszer sem,
nem mondtad ki soha a játékban; nem ér a nevem.
Nem próbáltál jó lenni, nem akartad
magadra ölteni a holdistennő krémfehér
arcát, ott maradtál az árnyékok alatt, -
később, a freudi díványon fényéveket utaztál
vissza az időgépnek kikiáltott kereveten.
Hekaté nevét bátran viselted, s pokolbéli kutyáid
vigyáztak tűzhelyed lángoló cserepei előtt, de nem
tudott tested elernyedni, csontjaidba költözött
a nyugtalanság. Nem kaptad meg a főszerepet.
Szemed üres mezőiben csak tapogatóztak
a messzenéző csillagok, megörökölted a gyűlöletet.

Majd Médeiá-t intetted magadhoz, mert tudtad,
nem lehet a háborút száműzni, nem lehet
megnyugvást találni a vágytalan érintések között.
Lettél lidércek papnője, mérgeket kevertél
a mítoszok díztelen ravatalán, s álmodat sirattad.
Végül Deineira bőrében feszítettél Heraklész
karján, ittad Nesszosz vérét, s hófehér
gyolcsra mázoltad a rosszul értelmezett jelenéseket.
Majd észrevetted, hogy betelt a pohár, a fény
is csak tartaléklángon botorkál benned, s a fonnyadt
lombok háttéréből elborzadva nézed; Ophélia
lép ki belőled, s már nem vagy más, csak egy halott
madár, egy megtépázott tollpihe a levelek erezetén.
Léted csak egy folt, melyet lassan feketére éget a Nap.
Felzabálnak parazita sugarak.

Már nem szőnek ellened terveket, te sem tudsz egyetlen lépést tenni, fagyponton mondd éneked. Isten a falat félretolta feletted, lenézett a nyakadra akasztott dögcédulára, majd tehetetlenül széttárta karját, nyakából leemelte az égszínkéek virágokból font koszorút, s a halott álm mellé helyezte. Csak egy könnyű szellő kíváncsiskodott be a száraz szirmok alá egy hűvös reggelen : *Nomen est omen.*

Feloldozás

Milyen program van agyadban?
Életlő, önmegsemmisítő kütyü.
Fáznak benned a napok, mert már
addig sem tudsz nyújtózni, ameddig
a takaród ér; kilóg a lélek.

Már lesikáltad a tablót, készülsz, hogy
albumodból kivágjad az angyalokat,
hogy méltó helyet jelölj ki nekik a hótiszta
felületen, de nem ragadnak fel az arcok.
Csak kísérleted nyomai maradnak meg,
a fények feloldódnak a térben, vagy ott keringnek
madár-testű szörnyalakok bűzös leheletében.

Mégis, próbálsz bátor maradni, s várod,
hogy a háрпиák homlokán kisimuljanak a redők,
a tátongó ajkak öbléből előtörjön a bentrekedt hang.

Szeretnéd a tiszta hívó-dallamot kiemelni
a csend szarkofágjából, szeretnéd a romlatlan
ostyát magadhoz venni, hogy feloldozza
a hallgatás zárlatát, mert tudod, hogy még
nem omlott össze minden ebben a hiányszagú
bolondságban.

Hazatérés

„Kering Embernek Földje
az örök kékségen
életnapom te nyújtsd – te
kurtítsd öregségem” (Határ Győző)

Köröz a fény a madarak
szárnya felett, s túl a térképen,
a mennybéli demarkációs vonal
kék sugárútján a hangok, a színek,
az álmok és a képek égi szekerre
szállnak, hogy eljussanak a szent,
tömjénmentes, vegytiszta magasságba,
ahol a folyékony anyagból teleportálódik
a Lélek, az időtlen pillanat nyitott
kozmoszába, hogy ott végleg
megpihenhessen, teljesítvén egyszer-
vult küldetését, s visszafogadja őt
az Ósvalami oda, hol véget ér a kezdet.

Intelmek egy kórházlakónak

Ne kelj fel, csak aludjál még,
csak feküdj a kétségek kamrájában,
nyújtózz ki a gyógyszerekkel felturbózott
látomás díványán, melyet a freudi félistenek
dilettáns bútorasztalosai boncasztalként
ácsoltak neked, mint egyetlen, megbízható
bútordarabot; libidódra szabott priccset a mélyben.

Ne kelj fel! Nem jó neked az erős fény, nem
kell, hogy kettévégja álmod a tiszta tudat
bortovaéles kése, maradj a délibáb kapuja
alatt, maradj játékszer a magad örömére.
Maradj csak saját lakatlan szigeteden az
egyetlen bevándorló, ne sokasodj, elég,
ha mindent csak magaddal népesítesz be.

Ne kelj fel, látod, nem tiszták a reggelek,
csak gyűjtsd a sötétség cseppjeit, s élvezd,
mint árad szét ereidben a rettegés gyönyör-hulláma.

Valami neszez még finoman feletted, de nincs
rá füled; valami körvonal rajzolja körül
testedet, de te már észre sem veszed, hogy lehullatta
szirmait szemedben a csodából gyökerezett
átváltozás golgotavirága.

Bozók Ferenc

Cirenei Simon

Ne már! A műszakom csak épp letellett,
már megragadtak, és cipelni kellett
bús terheit, s Jézust a Golgotáig.
Viszem halálomig? Talán „tovább”-ig?

Én észrevétlenül szerettem élni,
és ott teremni, hol szükség a férfi.
És éltem észrevétlenül. Hiába.
Hogyan kerültem én a Bibliába?

Weöres táj, Weöres ecsettel

Tágas azúr szeme kékje,
lepkefűzér a nyakékje.
Enyhe zefír a ruhája,
búzavetés frizurája.
Hajnali ködfal a vára,
erdei völgy a szobája.
Ágya smaragd, puha pázsit,
elpihen, álmosan ásít.
Szíve pipacs: puha vérfolt.
Álma rubin: Weöres égbolt.

Esernyő

Ha kitárom: pocakos, telt alakos,
nagy esőben puha, gombás-kalapos.
Ha bezárom: aluszékony vakegér,
lefelé csüng, sokat alvó denevér.

Két légy az íróasztalomon

Egyike rusnya kufár,
dörzsöli rút kezeit,
másika büszke huszár,
azt hiszi, hogy leterít.

Borulás

Borulás van most nálam bent, kint.
Oly szomorúan ébredtem,
mint az esővert macskák, vagy mint
válogatottunk tétmeccsen.

Erdei-Szabó István

Leletmentés

Utolsó fájdalom-tartalékainkat éljük.
A szív kamráiban s a szemgödrökben
lerakódott napok s megkergült évszakok
összeterlódott hordalékaiból öregjeink,
a megmaradt mohikánok kimossák
a gyermekkor elgurult üvegyöngyeit
és az arany-napok ragyogását,
hogyan az emlék-és információáradatban
megőrződjenek unokáink okulására,
a jövő reménység építőkövei gyanánt,
mint templomromok falfestéke alatti
freskók védelmében az imádság
ismerős hieroglifái.

Álom(had)viselés II.

Miféle varázslat ez, édesanyám,
hogyan hét esztendő hetvenhét mérföldes
távolából is döngeted szívem
s álmaim kapuját?
Vajon mit felejtettél el azon a nyárba
ívelő februári délelőttön
vagy inkább hajnalon?
Mit üzensz nékem, amikor görcsbe
ránduló karokkal újra s újra
visszatornázom magam ebbe
az egyre sápadtabb árnyékvilágba –
tünékeny s illanó szellemalak?

Mekkora tartalék-fájdalmat hordozol még magaddal,
Föld és Ég között Jákób-lajtorjáján, édesanyám?!

Intelem

*Battai kisöcsémnek,
6. születésnapjára*

Erdei Gábor József! Isten éltesen!
S becsüld és őrizd ezt a nevet,
mert túl látható téren és időn
őseid – nagyapád, dédapád, szépapád –
vigyázzák tétova léptedet,
s mikor nem is sejtenéd, segítenek.
Adassék nekik Isten jobbján
örök dicsőség, hála és kegyelet.

Tétova terv

Majd lízingelem magam,
s csinos tetszetős lózungokat mondok.
(P)reparálom az arcomat,
tűnjenek el róla keresztutak, utak,
ráncok és a szájba vert gondok;
erdőt telepítek a házam mellé,
éljenek jól a jókedvű koboldok,
s „talán eltűnök hirtelen”
egy őszi könnyben, akár
szegénylegény-költő-bolondok.

Gál Sándor

Az omega-kísérlet

IV. rész

Néha írok még ezt-azt...

1

A gondolat hasonló a nukleáris lánreakcióhoz: az első gondolat újabb és újabb gondolatokat indít el, amelyek egyaránt teremthetnek és pusztíthatnak.

Világokat semmisíthetnek meg, és formálhatnak újakat.

Ha például a *gondolkodásról magáról g o n d o l k o d o m*, milyen félelmetes erők szabadulnak fel tudatomban? S ezek a vélt vagy valós energiák ugyan miből táplálkoznak?

Lehetséges, hogy az emberi gondolkodás az anyag és a szellem – az értelem (!) – együtt-mozdulása?! Azt hiszem, lehetséges!

De meddig?...

nincs esély

az ember
 belenő a Végtelenbe
 kiteljesíti azt szellemével
 értelmével és alkotásaival
 tovább teremti
 önmagát
 a szépséget
 amely emberségének
 lényegét adja
 ott áll a megismerhető
 kapujában
 várja a társak érkezését
 várja üdvözlötüket
 bár tudja
 ó nagyon régóta tudja
 hogy mindig
 elkerülik egymást
 s nincs esély
 egyetlen kézfogásra sem

3

Gyerekkorom idején odahaza Búcsón a gazdák – a parasztemberek – hajnali ébredés után az állatok elé „vetettek” egy villa szénát vagy lucernát, aztán – tél-időben – magukra „borították” a térdig érő báránybőr bundát, és „elszaladtak” a templomba imádkozni, meghallgatni Soós Károly esperes urat, akit nagy embernek tartottak, mert nem csak prédikált, esketett, keresztelt és temetett, de szabad idejében újságot szerkesztett – a *Református Siont* –, könyveket írt – pl. a *Református Vallástani Kézikönyv* –, meg iskolát is alapított Komáromban, magyar tanítóképzőt... Ezért az akkori közösségünk gazdái azt tartották helyesnek, hogy reggelenként érdemes együtt imádkozni az esperes úrral az idők jobbra fordulásának reményében...

Olykor az esperes urat segédlelkésze, Horváth Zsigmond helyettesítette. Őt is kedvelték, mert ő meg „szípen beszílt”. Azonban azt abban az időben nem sejtették, hogy a Második Nagy Háború után ő lesz egyházunk püspöke...

Azt csupán ezen az esti órán történelmi tényként írom ide – nem kevés büszkeséggel –, hogy engem Soós Károly esperes úr keresztelt meg, és Horváth Zsigmond tisztelendő úrnál konfirmáltam... Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy püspöki hivatalát nem ezért kaptam... A hatvanas években püspöki méltóságát félre téve, vagy arról szándékosan megfeledkezve, ha Komáromban találkoztunk a Matesz egy-egy bemutatóján – mert szerette a színházat meg az irodalmat – általában rendre megszólított: „Gyere gyerek!”, mondta, ami az otthoni hagyomány szerint azt jelentette, hogy beszéljünk egy kicsit, s közben igyunk meg egy jó pohár bort... Vagy kettőt... Bár az ötvenes évek második felében még csak esperes volt. Ám a „gyere gyerek” és a meghívás püspöksége idején is tovább folytatódott.

Én pedig megjelenő könyveimmel igyekeztem a „kölcsönt” viszonyozni. Inkább a prózám tetszett Neki, de „pogány” verseimért is csak mérsékelt elmarasztalást kaptam tőle...

Katona Mihály és Soós Károly eklézsiájának Horváth Zsigmond püspök úr méltó utódja volt.

Számomra ők hárman jelentik ma a folytonosságot szülőfalum, Búcs évszázados mélységeiben.

4

Fáradtaknak érzem a mostanában leírt mondataimat--gondolataimat. S nem az október derekán megjelenő „erőhanyatlás” végett, hanem a bennem lévő biológiai bomlás következményeként.

Mintha létezne *egy belső őszi világ is*, amolyan „megérett szüretelnivaló...”

Azt összegezni, ami a b e l s ő levélhullás ködös hajnalait jelzi: el- és kitakarítani magamból a *felgyülemlett felesleget*.

Ha lehet – mikor és hova?!

A kinti és a benti tágasság sajátos létezése egymásba folyik és egymásba oldódik.

Színe és mozgása egyként érzékelhető – ám ennek lényege ma és itt teljesen elhanyagolható...

Az egészset semmivé oldja, akár egy estéli fuvallat vagy egy váratlan hajnali esőpermet.

5

A Barackos és a bizonytalanságérzet. Mitől? Az öregség külön-ösztönei fogják le vagy semmisítik meg a cselekvés egykori határozottságát?

Mitől a tétovaság? Miért nem húzom meg a ravaszt, ha alkalom nyílik elejteni egy vén, elaggott özsutát?! A hibázás kockázata lehet a bénító erő?

Hát persze! S minden egyéb, ami abból következik.

Lassan már a tükörbe se merek belenézni, hiszen a k i onnan *visszanéz rám*, mintha nem is én volnék.

Ilyenkor igen nyomorultul érzem magamat... Főleg, hogy az egészset még le is írom.

Micsoda esték!

Mellemen a vértolulás alig változik.

Alakja akár a Britt--szigeteké.

Nem valami épületes látnivaló...

október madarai

diófámon már csak
egyetlen levél
maradt zölden

hajnalonta
október madarai
ülik mag az ágakat

Hibaigazítás

Avagy: Menj és tárd ki az ajtót

Jiří Štolának van két verse, amelyek lényegében egész életművét, költői-írói habitusának alapvetését adják.

Az egyiket – talán az „első” – 1961-ben lefordítottam janovicei katonaidőm-

ben, s később az *Irodalmi Szemlében* meg is jelent. Emlékszem, Monoszlóy Dezső nem kis meglepetéssel olvasta a *Bevezető a poétikába (Úvod do poetiky)* című Šotola-verset, mert bár Monoszlóy sokat fordított, ám a k k o r Šotolának a nevét se ismerte. A másik jelentős Šotola-opuszt, a *Bevezetés a költészet történelmébe (Úvod do dejín poetiky)* valamivel később próbáltam lefordítani, de a hatvanas évek elején ezt a föladatot még nem tudtam megoldani.

Ezek a Šotola-versek voltak az e l s ő fecskék a kortárs cseh lírából magyarra fordítva!

Az *Úvod do poetiky* című vers a *Ročník 24* című válogatott kötetben jelent meg, míg az *Úvod do dejín poetiky* a *Hvězda Ypsilon* (1962.) című Šotola-kötetben látott napvilágot.

Šotola két nagy ikerversét, amelyeket ma is amolyan alapműveknek tekinthetünk, a *Versek, mesék műfordítások* című kötetembe – az életműsorozat X. kötete – soroltam be. Így ott együtt reprezentálják ma Šotola költői világképének teljességét. Meg azokat a fordításaimat is a cseh kortárs költészetből, amelyeket a hatvanas és a hetvenes években ebből, e nagyon izgalmas korszakból nyelvünkre átültettem. Tegyem hozzá, elég hiányos ez a sor, mert sok fordításom elveszett.

Mindezt pedig azért írtam le, mert az *Irodalmi Szemle* 2014. X. számában Tóth László *A szövegember* című emlékező esszéjében ezt olvastam: „A fordításban – mármint Holub verseinek fordításában – kettőnkön kívül (ti. Veres István és Tóth László) még a legelső Holan fordítóknak számító Székely Magda és Tőzsér Árpád mellett az akkori legfiatalabbak képviselőiben Csehy Zoltán és Polgár Anikó működött közre.“

Na már most ezzel nekem nincs semmi gondom.

A hibaigazításon kívül.

A cseh tájakról – történetesen Janovicéről és Prágából – Šotolán kívül Holub, Holan, Šiktanc és még további cseh költők köteteit is – egy kopott katonai hátizsákban hoztam haza Búcsra 1961. Szilveszter napján.

És azokból elég sokat le is fordítottam. Holan verseiből is néhányat, de azokat nem könyvekből, hanem az akkor megjelenő lapokból, folyóiratokból. Még abban az időben a hétvégén megjelenő cseh napilapoknak volt irodalmi melléklete. Például a *Zemedske Noviny*ből is fordítottam Holan-verset!

Rövidre fogva: arra pontosan emlékszem, hogy az első Holan-költeményt még a Janovicei garnizonban fordítottam le, azokban az időkben, amikor a Karib-tengeri válság kitört, s a berlini falat felépítették.

Az pedig 1961 őszén történt.

Igen kétlem – bár nem tartom teljesen lehetetlennek –, hogy Székely Magda vagy akár Tőzsér Árpád találkozhatott volna azokban az időkben Holan, vagy Holub verseivel...

Később igen. A *Szavak barlangjában* című Holan-kötet emlékezetem szerint már a hetvenes években látott napvilágot. Az *Éjszaka Hamlettel* című válogatásban – egyébként Tőzsér kérésére – több mint harminc Holan-fordításom olvasható. Mindebből látható, hogy Tóth László állítása erősen megkérdőjelezhető, hiszen Csehy Zoltán és Polgár Anikó, amikor én Holant vagy Holubot, netán Hrubínt fordítottam, még meg se születtek...

Én az irodalmat soha nem gondoltam holmi lóversenypályának, hanem az értékek egymás mellé helyezésének, amely nem az „elsőségről” szól, hanem – mondjuk – a tovább adható emberi gondolat szépségéről...

Különben is: az egészet egy kényszerhelyzet – a šumavai huszonhét hónapos (1959–1961) katonai szolgálat – nyomorúsága szülte. S ezzel a hozadékkal vált némileg elviselhetőbbé – emberibbé és megélhetőbbé.

És egyáltalán nem az elsőbbség a lényeg, hanem a befogadás megélése...

Miroslav Holubbal szólva: Jdi a otevři dveře – Menj és tárd ki az ajtót...

„Az ember álma, s az igazság teste”

(Kiegészítések a Hibaigazításhoz)

A janovicei garnizonban – amelyben általában háromezer tényleges katona és katonatiszt állomásozott – egészen jól fölszerelt könyvtár működött, ahová napi- és hetilapok, különféle magazinok és folyóiratok jártak, amelyeket alig is olvasott a legénység – a tisztikar még kevésbé. Azt hiszem, én voltam a szabályt erősítő kivétel.

Számomra azonban a legnagyobb meglepetést a könyvtár m a g y a r r é s z l e g e jelentette. Igaz, a könyvtár parancsnokának és beosztottjainak aligha volt fogalma arról, hogy miféle olvasnivaló került s kerül a „magyar regálokba.” Természetesen ennek a sereg hétköznapi menetrendjében nem volt semmilyen gyakorlati jelentősége. Ami akkor és ott mégis csak meglepett, az nem volt egyéb, mint az akkor megjelent hazai magyar könyvek néhányja. Egyebek mellett ott találtam Fábry Zoltán egyik frissen megjelent esszégyűjteményét is.

Feltételezem, hogy ennek – mármint a magyar részlegnek – elvi megokolása az lehetett, hogy ebben a két teljes szervezettségű ezredben több száz magyar nemzetiségű fiatal is szolgált, s azzal tettek eleget az „internacionalizmus” követelményének, hogy számukra olvasnivalót biztosítottak – anyanyelven. Amiként az imént már megjegyeztem, soha nem találkoztam olyan katonatársammal, aki könyvet kölcsönzött volna... De lehet, hogy csak elkerültük egymást az ott eltöltött huszonhét hónap alatt... Ugyanis ezek a hónapok – hogy úgy mondjam – nem a vox humanáról szóltak...

Az az igazság, hogy én magam sem tudtam mit választani erről a különös

regálról az említett Fábry kötetén kívül, mert azt, ami fontos volt, már korábbról ismertem.

Mivel ez a *kiegészítés a hibaigazítás okán íródik*, az ahhoz kapcsolódókkal folytatom. Tehát: ebben a könyvtárban egy katonai magazinban – érdekes riportok mellett – elég sok verset is közöltek a kortárs cseh költőktől.

Nos, az említett magazinban – 1961. karácsony havában, erre pontosan emlékszem, mert egy nagy csomagot kaptam otthonról, amelyben italt is küldtek, amit a parancsnok politikai helyettese a csatornába öntött – találtam rá Jiži Šotola csodálatosan szép versére, a *Venuše z Mělu*-ra (*A Milói vénuszhoz*), amelyet – mivel akkor már nagy József Attila-drukker voltam – azonnal az *Óda* tejttestvérenek véltem, s oda szándékoztam állítani József Attila költeménye mellé. De nem tehettem, mert – minden erőfeszitésem ellenére – nem éreztem igazán hitelesnek Šotola költeményének magyar változatát. Röviden: nem tudtam megbirkózni akkor még vele. (Sajnálatomra ez is elveszett az elsőnek szánt verskötetemmel együtt a Karib-tengeri válság idején a šumavai mocsárvilágban...)

Pedig a *Venuš z Mělu* második szakasza ilyen gyönyörűséggel kezdődik:

Vzal bych te k sobě! skryl bych te v sobě!
kdo by te našel v takovém hrobě?

(Magamhoz vennélek! magamba rejtenélek!
ki találna meg ilyen sírban téged?)

Egy szép Šotola-méltatásában Přemysl Blažiček pedig – egyebek mellett – az alábbi gondolatot emeli ki a versből:

sen člověka a telo pravdy, obrys plamene a kapky...
(az ember álma s az igazság teste, lángok árnya s az esőcseppek...)

A *Venuš z Mělu* nem véletlenül lett Šotola 1958-ban megjelent kötetének címadó verse. Így az is természetes, hogy bekerült a szerző *Ročník 24. (A 24-es korosztály)* című válogatott kötetébe is, amely a Mladá Fronta kiadó gondozásában jelent meg Prágában 1961-ben. A válogatás egyébként a szerző 1944–1960 között megjelent verseiből készült.

Még egy érdekességre térnék vissza a könyvtárral kapcsolatban. Ott és akkor a *Zemědělske Noviny* egyik szombati számában olvastam az első Holan-verset, amelyet le is fordítottam, és a *Szabad Földművesben* meg is jelent, ha nem csal az emlékezetem 1961-ben... De a több mint ötven évnyi időtávolság kissé elbizonytalanít...

Itt most már – átlépvé egy időzónát, a hatvanas és a hetvenes poszsonyi éve-

ket – az albérletek irodalmát és persze a fordítói elszánásaimat is – a maradékot rövidre fogva: Holannak és Holubnak van magyar kötete. (Holubról még egyéb mondanivalóm is volna, hiszen tudományos munkásságáért egy ízben Nobel-díjra is jelölték. De az én megítélésem szerint Amerikáról Holub írta a legszebb úti-könyvet, amit valaha is olvastam, címe: *Aňjel na kolečkách*. Magyarul is megjelent Tóth Tibor fordításában, ám a magyar változat a nyelvében igen távol esik Holub esszé-verseinek kötői nyelvétől...

Ezzel együtt oda igyekeznék eljutni, hogy Holan és Holub mellé nagyon oda kíváncozna harmadikként egy Šotola-válogatás is. A *Hvězda Ypsilonban* (*Az Ypsilon csillag*) lévő tizenhárom nagy vers lehetne a válogatás alapházisa. Oda illelne a *Věnuše z Mělu* is! Valamikor a hetvenes évek elején még kacérkodtam azzal, hogy – csak úgy magamnak – ezeket a verseket lefordítom nyelvünkre. Ám nem várt bajok szakadtak rám, és az is bizonytalanná vált, hogy saját terveim megvalósítására lesz-e, marad-e időm. Így akkor eldöntöttem, hogy fordítói kalandozásaimnak véget vetek. Azóta – sajnos – beigazolódott, hogy döntésem helyénvaló volt. De Šotolával szemben érzek egy kevéske adósságot. Különösen ha az előbb említett nagy versek mellett a *Listopad 56 (56 novembere)*, vagy a *Bylo to v Evropě (Európában történt)* versekre gondolok.

... Annak ellenére, hogy nem szeretem én valami nagyon a cseheket – nincs is okom rá, elég, ha eszembe jut Trianon! – ám Holan, Šotola, Halub, Šiktanc vagy Hrubín, akiktől néhány verset lefordítottam az elmúlt évtizedek során magyarra, *emberül beszéltek, mert tudtak és értettek emberül!*

S itt most be is fejezem!

Késő este van, és tele a környék új világokat nemző ősrobbanásokkal.

És soha senki nem tudja meg, hogy a kezdet előtt mi volt!

Estéli pillanatok

Az áttételekről

Az emberben minden nap történik valami – *b e n n e!*

És vagy tudja ezt a „történetet” vagy nem.

Feltehetően ez így is van rendjén, hiszen olykor jobb nem tudni, mint tudni.

Természetesen ez szakállas közhely. Mindaddig, amíg a belső történések titkait nem ismerjük fel. Igen. Az *áttételekről* van szó.

Rák utáni időm hetedik évében, közel hetvenhetedik születésnapomhoz írom ezt a mondatot, amikor a novemberi holdtölte második estéje közeledik, és hiába akarom elhíttetni magammal a *folytatást*, amikor pontosan tudom, hogy a f o g y a t k o z á s *odafent* már elkezdődött...

2

Néprajzból gazdagodtam nemrégiben Tornagörgön, ahová évek óta elviszem a lugas javát, amiből ugye a „buzitai nemesterkő” készül. De most nem a pálinkafőzés a lényeg, hanem az, hogy néhány ismerőssel találkoztam, s hát szó esett erről-arról. Hogy például valamikor sok szilva termett a görgői lankákon, s a nagyobb portákon akár két-három mázsa szilvát is megfőztek lekvárnak. A lekvárt égetett cserépedényekben tárolták, s a lekvár ezekben az edényekben „keményre sűrűsödött.” S most tudtam csak meg, hogy ezt a besűrűsödött szilvalekvárt az itteni fuvarosok kocsikenőcs helyett használták – lekvárral kenték meg a szekereik tengelyét... Amikor még a kerékagy és a tengely is fából készült, mégpedig azért, mert a kenőcs kifolyt, ám a szilvalekvár „sokáig kitartott.”

Soha sehol nem hallottam korábban a szilva illetén való hasznosításáról a hagyományos gazdálkodás keretei között... A szilvából lekvárt főztek, aszalták, kompótot készítettek meg pálinkát, és – tehetem most már hozzá a frissen megismert tény – a kocsikenőcsöt is helyettesítették vele... A keményfából készített kerékagyhoz és a fatengelyhez jól oda illett – zsírozónak – a szilvalekvár. Amihez azokban a régi időkben még nem adtak cukrot...

3

Az ember kiszárad, megfogyatkoznak nedvei, s fázik a hajnalok jöttén. Megdiderog, és elfelejti az utolsó előtti, fontosnak vélt gondolatát is.

Emlékezete megcserepesedik, akár a kiszáradt tófenék.

És hallhatóvá válik – vagy láthatóvá? – a csend csendje...

Adorno kétszer

1

Néhány nappal ezelőtt Adorno remek munkája a *Zene, filozófia, társadalom* akadt a kezembe, amikor – s ez elég gyakran megtörténik –, más könyvet kerestem a rendetlennél is rendetlenebb könyvespolcokon.

Adorno esszéjét 1971-ben vásároltam meg, már kassai lakosként. (Azért nem írtam, hogy „kassai polgárként”, mert nem voltam az, s mert abban az időben még voltak i g a z i „kassai polgárok” is, amolyan Márai-fajták, de már jelenlétük egyre jelentéktelenebbé foszlott. Közülük néhányat megkedveltem, mint például Halmi Palit (a Thália Színház gazdasági vezetője volt) vagy Nagyidai Ernő bácsit, akit – szomorú tisztség – én temettem már a Csemadok járási elnökeként...

Kicsit bohémek voltak, kicsit fáradtak és egy kicsit bolondok is – tegyem hozzá, velem együtt... Eljártak a színházba, mulattak a kassai „magyar bálakon”, beültek a kávéházakba beszélgetni-emlékezni, „eszmét cserélni” politikáról, asszonyokról s olykor a Városról is...

Alkotó emberekként nem láttam őket. Nem is láthattam, hiszen már túl jártak a hatvanon-hetvenen. Mi akkori „gyűttmentek” ilyen szempontból valamivel eredményesebbek voltunk, de a Város leépülésének mi sem tudtunk gátat vetni. Azt hiszem, ez a közös „negatív élmény” tartott össze valahányunkat – amíg egymás mellé tudtunk állni... De látni azt s megélni, hogy Európa egyik legszebb főutcáját a szocialista-realista betonzsungel hogyan bilincsezi körbe – hát annak ma láthatók az „eredményei...”

A tizenkettedik emeleten „sütött” a szél csapta hidegség falának bordás jege.

És az istenek helyesnek találták Kassa magyar történelmének és szellemének kifosztását!

Mindent elvettek, ami elvehető volt.

Besötétült az igazság minden ablaka.

Igaza lehet Adornónak: „Amíg... a szellem elnyomja az ösztönt, önmaga sem lehet szellem.”

Nemrégiben gondolkodtam afelől, hogy a Kárpátok *koszorúja* a magyar nemzet *bilincsev*é változhat... Vagy már azzá is változott?!

2

Adorno pontosan tudta, miről beszél, amikor Sztravinszkij zenéjével kapcsolatban ezt írta: „Az avantgarde-hoz sehogy sem illik a diadalmámor.” Amit valamivel tovább Adorno azzal zár, hogy nem tett egyebet, mint hogy bevezette a zenében azt, amit az irodalom legjava már Flaubert óta tud, hogy az „Így van” tiszta és következetes kimondása (...) nagyobb erejű, mint a hiú panasz...”

A Beckett-féle „megyek, hogy folytassam.”

Végső soron – bár az égvilágon nincs egymáshoz semmi közük – ugyanazt akarják elérni... Vagy talán *bizonyítani*...

Eszembe jutottak közben az orosz „bilinák” paralellái, a szöveg és a zene testvériesülésében –

ma is élőn...

És Csontváry óriási vásznainak zenei hullámszáma és pentaton remegése...

Íme, együtt a szellem óriásai, a MOST időtlenségében.

Micsoda erőket és látomásokat ébreszt egy estéli pillanat...

Változások

Egyre távolabbra kerülök a *társadalomtól*. Nem érzem a fontosságát!

A XXI. század embere már nem társas lény. Nem igényli a *m á s i k a t*... Lényegében nincs is már a másikhöz köze.

Mert semmi tudásunk nincs arról, hogy a *másikban mi történik...(!)*

Egyáltalán: történik-e benne valami?

Megéri-e egy gondolat vagy egy eszme? Netán egy novemberi alkonyat hangulata, ahogy a síkság felett fölszakadoznak a felhők? Vagy amikor átsuhan a táj felett egy vadkacsaraj?...

Mitől változott bennünk – bennem – ilyenné a világ?

Ilyen tartalmatlanná...

*

Nem biztos, hogy ez így jó.

De ha így nem jó, akkor miként jó?

Élni, ahogy a növényi birodalmak?...

*

Ezt a sort egy vadonatúj, szép Parker tollal írom, amelyet a hetvenhetedik születésnapomra kaptam enyéimtől 2014. november 29-én.

Jól ír, s elég nehéz ahhoz, hogy „érezzem a terhét.”

Pontosabban: az írás mindenkori, soha nem változó, feloldhatatlan terhét és felelősségét.

*

Ha az ember a *régiekkel*, a történelemmel foglalkozik, szinte önmaguktól jelennek meg a párhuzamosok: a kínai fal, és a Maginot-vonal, Napóleon és Hitler – így az erőszaktevések is...

E történelmi párhuzamokat pedig józanul kell értelmeznünk, mint a történelmi folyamatok részeit, velejáróit, kísérőit és kísértőit...

Mert ezeket az eseményeket-cselekedeteket nem lehet külön választani.

Ugyanis a „különválasztás” egyenlő a történelemhamisítással!

Nem illik hozzánk.

Mert miénk az e g é s z !

*

Még egyszer a párhuzamosokról: a gyermeknemzés – ősrobbanás.

Így a világmindenség és a gyermeknemzés evolúciós folyamat. Csupán az idő és az arányai különbözőek: fogantatás, születés, létezés és elmúlás...

Ott évmilliárdok – itt pár évtized...

*

Ahogy a „most”, vagyis az örök jelen átbillen a Mindenségen, úgy billen át az én időm a tegnap és a holnap között az ember által kialakított időben a hetvenhétből a hetvennyolcba.

Mi a teendő?

Azon gondolkodom már napok óta, hogy vissza kellene térnem az írásjelek használatához a versben!

A „függőleges hullámváz” tágassága esetleg elvezethet oda, hogy a most felnövő nemzedék ezeket a poétikai és nyelvi struktúrákat nemhogy értelmezni, olvasni sem tudja majd.

Ami pedig a mai magyar szókészlet része még – például – a hagyományos gazdálkodáshoz-rendszerhez kapcsolódik --, azt nem is érti, mert soha nem is használta.

Él még egy gazdag nyelvi réteg a mai magyar nyelvben, amelyben szinte minden szó magyarázatra szorul már: a korábban használt mezőgazdasági szerszámok nevei, továbbá az állatok megkülönböztető nevei, mint pl. bikaborjú, üszőborjú, tinó, ökor, lovaknál: kanca, mén (csődör), herélt, csikó... Sertéseknél: kan, anyakoca, malac, süldő, hizódiszno... És így tovább... Vagy a tokmányos-tarisznya, együtt a tartozékokkal...

Ha erről – de talán pontosabb azt írni, hogy ha „arról” a korról ír az ember – a kor *természetes nyelvi pillérei* --, törvényszerűen belekerülnek pl. egy regénybe, novellába vagy versbe.

A kérdés: mire megy velük egy mai gimnazista korú olvasó?!

Úgy tűnik, hogy magyar-magyar szótárakat kell készíteni, vagy bő lábjegyzetekkel ellátni majd a XXI. század olvasói számára a huszadik századról írt történeteket...

Úgy ítélem meg, hogy ez nem csupán az én személyes kérdésem, de irodalmunk holnapjának e pillanatban egyik komoly, megoldandó gondja és föladata.

Meg hogy mi a megoldás útja? Van-e egyáltalán ilyen út?

Nem írni?

*

Az országnál több a szülőföld.

Van!

Mert van *az írás utáni v á g y!*

*

Rendesen elakadtam minden írivalómmal, semmivé bomlottak, bomlanak napjaim, s ez az üresség egyféle teherré sűrűsödik, ami szinte tapintható és mérhető.

Súlyát egyre nehezebben viselem.

Fáj a sötétség...

*

Amit ismerek, s amit ismerni vélek.

A honnan – hová végső kérdése!

Ha kimondom, ha elhallgatom – változatlan és megváltoztathatatlan.

De ha így van: akkor miért birkózom vele napról napra?!

Günter Kunert

Látás

Gyermekként ámultam:
a mintázat minden fordulatnál
összeomlott. Forradalom
és új rend.
Tündöklő színekombináció,
amilyet azelőtt sohasem láttam.
Még egy forgatás, és
órákon át
lebilincselte a ragyogó formák
változása,
a silány üvegszilánkok
örökös visszatérése,
melyek később az eltört
kaleidoszkópból kihullottak. Így
tanultam meg látni.

Utópia felé (II)

Menekülsz
a beton elől
és megesik
akár a mesében: bárhova
érkezel
beton vár rád
szürkén és szilárdan.

Menekülés közben találsz még
esetleg
egy zöldellő foltot
végül
és boldogan veted magad
a fűszálak –
a merő festett üveg közé.

Az adelsbergi barlang (Postojanska-Jama)

Az Alvilág bejárata
busszal elérhető.
A »Vergilius« utazási iroda lehetővé teszi ezt.
Már a székesegyház magasságú előtérben
hatalmas zúgás és morajlás
hallatszik: a kárhozottak kórusa.
De a hosszan tartó sötétség
megváltoztatta őket: fehéres
gőték, a fényben tehetetlenül
kúsznak egymás hegyén-hátán
büntetésül a bűnökért, amit
– akárcsak mi – naponta elkövetnek.
Amikor a kapunál az őrnek
búcsúzásul egy dinárt adunk,
meghajol, hogy mosolyát
leplezze: tudja,
visszatérünk még
más alakban.

Benő Eszter műfordításai

Günter Kunert Németországban élő költő, író. Berlinben született 1929-ben. Rendkívül termékeny szerző: több mint félszáz verseskötete és számos prózakötete jelent meg. Életműve sokszínű: írt elbeszéléseket, esszéket, önéletrajzi írásokat, regényt, drámát, aforizmákat. Festőként és grafikusként is ismert. Szépirodalmi munkásságát számos díjjal tüntették ki, többek között Georg Trakl-díjjal, Heinrich Heine-díjjal, a Német Köztársasági Érdemrend Nagykeresztjével és az EU Prix Aristeion díjával. Egyesült államokbeli és olaszországi egyetemek díszdoktora. A külhoni német PEN-klub elnöke.